

המוסף לשבת

הדלקת נרות

חיים באר, חננאל מאק ויהלה לחמיש

1.

במה מדליקין ובמה אין מדליקין? ... רבי ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת וחכמים מתירין בכל השמנים בשמן שומשמיין בשמן אגוזים בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות בעטרן ובנפט. רבי טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.

משנה שבת ב', א-ב

2.

על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר... שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר. ספק חשכה ספק אין חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות אבל מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין.

משנה שבת ב' ו-ז

3.

הדלקת נר בשבת - חובה

תלמוד בבלי שבת, דף כה ע"ב

4.

אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא. אמר רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בנים תלמידי חכמים.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג ע"ב

5.

הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא חובה, ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת, וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.

רמב"ם הלכות שבת פרק ה הלכה א

6.

... שאין לך שמקדש את השבת ומרוממה אלא הדלקת הנר... לכך נאמר "ויקדש אותו", במה קדשו? בהדלקת הנר בערב שבת.

מדרש לקח טוב

7.

ואתתא בעיא בחדווה דלבא ורעותא לאדלקה בוצינא דשבת, דהא יקרא עילאה היא לה ואשה מבקשת בחדוות ליבה ורצונה להדליק נר של שבת, שכן כבוד הוא לה

זוהר, בראשית

8.

תשובה למינים "שאינן מדליקים נרות בבתיהם בשבת..."

ספר חסידים

9. יסתכל בנרות בשעה שמקדש

10. והמהדרין מסתכלין בשעת "ויכולו" בנרות

11. ויש שמכונים לעשות שתי פתילות, אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור

12.

ויכולין להוסיף ולהדליק ג' או ד' נרות וכן נהגו

רמ"א

13. ששה כנגד ימות החול; שבעה כנגד כל ימות השבוע ושבעת העולים לתורה; ביום טוב - חמישה....; 8; 10; 12; 36... כנגד בני המשפחה...

14. ...ותניח ידה על עיניה ותעצום עיניה ותברך תיכף, ויש טעם על פי הסוד בעצימת עיניה באותה שעה.

בן איש חי

15. תפילה בשעת הדלקת הנרות: "... יה"ר מלפניך... שתחונן אותי ואת <בני משפחתי> ותתן לנו ולכל ישראל חיים טובים וארוכים ותזכרנו בזכרון טובה וברכה... ותשלים בתינו... וזכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה' יראה אלוהים... אנא שמע תחינתי בעת הזאת בזכות שרה רבקה רחל ולאה אימותינו והאר נרנו שלא יכבה.... והאר פניך וניושעה, ונאמר אמן.

ביאליק / החצוצרה נתביישה

עם שקיעת החמה הגיעה השירה לחורשה אחת הסמוכה לעירה כמהלך חצי שעה. אמא נתעוררה פתאם, היטיבה המטפחת על ראשה, הוציאה חבילה קטנה מתוך אחד הצרורות, צותה לעכב את הקרונות, וירדה.

"לאן?" שאלה אבא, כשראה אותה נוטה לצד תל שבחורשה, ועכב את עגלתו אף הוא.

"להדליק נרות" ענתה אמא.

איש לא התפלא. הרי שבת ופסח כאחד היום, והיא מימיה לא בטלה את ברכת הנרות. אבל איש לא שער, כי בתוך בהלת הגרוש לא תשכח מהכין לה נרות, שמא יחשך לה בדרך.

אחי שמואל נחפז מיד אחריה לסייע לה. הקרונות ומנהיגיהם האכרים עמדו במקומם עמידה של יראת כבוד. בעוד רגע הזהיבו מעל התל שתי שלהבות קטנות. החורשה הסמויה נתפקחה פתאום, כאלו נקבעו בה שתי עינים חיות, והאילנות שבחורשה השתאו דומם על היהודית בעלת המטפחת, שעומדת שעה זו ביניהם, פורשת כפיה על נרות ובוכיה בדממה.

מוזר הדבר: עד כמה שהיתה עגומה ומשונה באותה שעה המסבה כולה, נדמה לי בכל זאת, כי בו ברגע שנצנצו בין האילנות שתי השלהבות הקטנות, מיד תפסה קדושה בחורשה, ובאחת מפנותיו האפלות, בהיכל מוצנע שם לפני ולפנים, נפתח שער קטן של רחמים, ומלאך טוב הוציא משם ראשו. שתי השלהבות היו בעיני כשתי נקודות זהב של סוף פסוק בשולי רקיע: עד כאן חול, מכאן ואילך - שבת ויום-טוב. עגמת הנפש שתקפה באותה שעה את כלנו, כאלו נתרככה ונתקדשה אף היא, ודומה שאפילו האכרים הרגישו בדבר, ואחרי ההדלקה, כשעקרו הם ובהמתם את רגליהם ללכת, נראתה לי הליכתם בדרך היער ובתוך עלטת בין-השמשות כזהירה וחשאית מבראשונה, ו"הייא, הייא" שלהם כלפי בהמתם העיפה כיוצא מפיהם מנומך, וברחמים, כאלו יגון הרגע שפך עליהם מרוחו והכניע לבבם וקולם פתאום.

אמא לא אבתה עוד, אחרי ברכת הנרות, לשוב אל הקרון, אלא הלכה רגלי בצד הדרך, ושמואל ואבא הלכו על ידה בדממה מזה ומזה. הילדים שבקרונות עברו בעצת אבא לעגלתנו, וסטיופי נצטו להריצם אל העיר הקרובה לפני בוא הקרונות שמה. עד מהרה נשאר מאחורינו הקרונות, הבבואות שבצדן, החורשה. הסבותי עוד הפעם את עיני כלפי התל שבחורשה: שתי השלהבות נצנצו לי עוד משם רגע אחד קטן, ומיד נעלמו. "כבו!" - אמרתי בחרדה, ונפשי עגמה מאד לחורשה שנסמית שוב וחזרה לאפלתה. שער הרחמים שנפתח רגע נסגר שוב, המלאך הטוב השיב ראשו, והכל נאלם מסביב.

ש"י עגנון / שתי מנורות של שבת מתוך 'הנשיקה הראשונה'

התחילו הם מדברים ואני שותק וכשראו שתי מנורות של שבת עומדות על השולחן אמרו, הלוא שלושה אתם, אתה ואביך ואמך, ומה זה שאין אמך מדליקה נר כנגד הבן? אמרתי להם, אמא כמנהגה נוהגת משבת ראשונה לאחר חופתה, שמדלקת שני נרות בלבד.

התחילו הם אומרים כל מיני טעמים על הנרות.

אמרתי להם, לא מטעמכם אלא אחד כנגד תורה שבכתב ואחד כנגד תורה שבעל פה ששניהם אחד, כנרות השבת שקרויים נר שבת. מכל מקום רואה אני שבקיאים אתם במנהגי ישראל. חייכו חיוך שנתעלם מיד בתוך קמטי פניהם.

אמר זה שקראתיו השלישי, מה חידוש שאנו בקיאים במנהגי ישראל הלוא אנו חברי המסדר..... נדמה היה לי שאמר דומיניקנים הם, אלא מאחר שאין דרך כומרי הדומיניקנים לצאת בבגדי כומרות שלהם כשהם מחוץ לשירות שלהם ואילו הם מלובשים היו בגדי כומרות ודאי שם של מנזר אחר אמר, אלא שטלטלה הפיקה את דבריו ולא שמעתי יפה.

מחמת שיחתם הסחתי דעתי מן הזמן ושכחתי שצריך אדם להכין עצמו לקראת שבת וביקשתי מן האשה אשר על הבית להביא כיבוד. הביאה מן המעדנים שאנו מכינים לכבוד שבת ואני הוצאתי קנקן יי"ש והעמדתי לפניהם.

אכלו ושתו ודיברו. מחמת טרדת הזמן לא שמעתי מה אמרו. שתים שלוש פעמים נזכרתי שהגיע זמן קבלת שבת. כיון שהצצתי בחלון ראיתי שהחמה עומדת במקום זה שהנחתיה קודם שנטפלו לי הכמרים. אי אפשר לומר מעשה כשפים היה כאן, שהרי פעמים הרבה הזכרתי שם שמים בשיחתי, ואי אפשר לומר שטעיתי בזמן, שהרי עדיין לא קרא השמש לתפילה. מכל מקום אין הדבר יוצא מידי תמיהה, שהרי כשבאו הכמרים כבר היתה החמה קרובה לשקיעתה והרי בינתיים אכלו ושתו ודיברו, ואילו החמה עדיין עומדת במקום זה שהנחתיה קודם שבאו הכמרים. קשה מזה כלי השעות. אפילו אומר מחמת טרדת הכמרים לא כיוונתי את כלי השעות לשבת, אפילו כן עדיין כחו של כלי השעות שלנו יפה לעמוד בתפקידו.

נכנסה אמא להדליק את הנרות.

עמדו הכמרים ממקומם ותוך כדי עמידתם יצאו.

הלכתי ללוותם.